

Minimerende negasjonsforsterkere i et konstruksjonsgrammatisk perspektiv

Dette foredraget presenterer en undersøkelse av minimerende uttrykk som forsterkere av nektingsuttrykk i moderne norsk. Negasjonsforsterkere spiller som kjent en sentral rolle den såkalte *Jespersens syklus* (Dahl 1979, etter Jespersen 1917), eksemplifisert gjennom fornyinga av det franske nektingsadverbet *ne* 'ikke', som skjedde gjennom tillegget av forsterkeren *pas* (grammatikalisert form av ordet *pas* 'skritt/steg') etterfulgt av mulig bortfall av *ne* i muntlig fransk (*ne V > ne V pas > (ne) V pas*). I norsk har nektingsadverbet *ikke* en liknende historie, som begynte med nektingsadverbet *ne*, og som fikk et tillegg av *ei-gi* 'noe som helst', som etter hvert ga oss *ekki* (og et nokså umiddelbart bortfall av *ne*, se Blaxter og Willis 2018). I skandinaviske språk er det hovedsakelig generaliserende uttrykk som 'noe som helst', 'noen ting' osv. som har inngått som negasjonsforsterkere, men vi finner også en rekke minimerende uttrykk som minner mer om det franske *pas*, som *et pip*, *et snev* m.fl.

I foredraget drøfter jeg hvilke pragmatiske faktorer som spiller inn i utviklinga av minimerende uttrykk som forsterkende element, og på hvilken måte alle disse varierte konstruksjonene arver egenskaper fra en skjematisk overordna konstruksjon. Jeg undersøker også hvilke semantiske grupper av minimerende negasjonsforsterkere som fins, og hvilke kontekster som åpner for reanalyse av slike uttrykk. Videre drøfter jeg hva den opprinnelige leksikalske betydninga har å si for videre grammatikalisering av forsterkeren. Dataene som brukes i analysen, er hovedsakelig henta fra webtekstkorpuset HaBiT, og hovedfokuset er forsterkning av negasjonsuttrykk i norsk.

Det er stor variasjon blant de ulike minimerende forsterkeruttrykka, og de kan deles inn i ulike semantiske kategorier som penger og verdier (*et rødt øre*, *fem flate øre*) og lyder (*et knyst*, *et pip*) m.m. Ei gruppe forsterkere som ser ut til å være særlig frekvent, er tabuuttrykk som *en dritt*, *en dau skit* osv., som er typisk for emfatisk forsterkning. I konstruksjonsgrammatisk sammenheng kan en kartlegging av minimerende uttrykk være interessant fordi de ser ut til å inngå i et hierarki med en gradvis overgang fra de som bare forekommer i spesielle tilfeller («det var ikke en hest der») til de mer generelle negative polaritetsuttrykka («ikke angre en tøddel»).

Litteratur

- Blaxter, Tam og David Willis. 2018. Pragmatic differentiation of negative markers in the early stages of Jespersen's cycle in North Germanic. *Diachronica* 35(4), 451–486.
 Dahl, Östen. 1917. Typology of sentence negation. *Linguistics* 17(1-2), 79–106.
 HaBiT (Harvesting big text data for under-resourced languages), Norwegian Web Corpus 2015: < <https://corpora.fi.muni.cz/habit/index.html> >.

Jespersen, Otto. 1917. *Negation in English and other languages*. København: A. F. Høst & Søn.